

פרשיית השבוע

מגזין להגות והסברה יהודית

פרשת דברים
תשפ"ב
גיליון מס' 599

על השולחן

הרב אברהם ישראל פרידמן

צילום: הקרן למורשת הכותל המערבי

סוד כמוס זה גילה לנו רבן גמליאל מבעד לבכייה הלילי של אותה אשה אומללה, כאן הוא גילה כי כל הדמעות ששופך עם ישראל כמי הים במשך ימי גלותו - אינם אלא בכי היסטורי ארוך ומתמשך, הנובע מהבכי על החורבן. כל הצרות שעדים עלינו, אינם אלא גרורות היגון התהומי של זה.

בכי מריר זה של האלמנה - איננו יתום. הוא בכי שמצטרף לעוד המוני-מוני בכיות - ודמעות - של יהודים ברבות השנים. נהר של דמעות.

וכשהוא שמע את בכיה הלילי של האישה - מיד עלה במוחו הבכי העם-ישראלי בכל ימי התלאה שלו, והבין, כי הבכי הזה, איננו אלא חלק מהשרשרת!

4.

בית המקדש, נשמע בלקסיקון בן-ימינו, כמושג עתיק-יומין. חורבנו גם-כן. בכלים מופשטים של אנשי ישראל תשפ"ב מתקשים אנו לקלוט מושגים רוחניים נעלים של מקדש וכהנים, לוויים וקרבתות.

מטבע הדברים, גם כשעולה זיכרון בית המקדש, מתקשים להכילו. (ואולי על הריחוק הזה עצמו - צריכים אנו להתאבל... - כידוע מצדיקים). ותשעה באב, סליחה על הביטוי, קצת לא מוצא

”

... בני מריר זה של

האלמנה - איננו יתום.

הוא בני שמצטרף לעוד

המוני בכיות - ודמעות -

של אינספור אלמנות

ויתומים

5.

ואולי, ברשותכם, במבט מתבונן יותר אני רואה כאן גם פן נוסף:

כאשר מגיעה לאוזנו של רבן גמליאל אותו קול בכי עגמומי של האלמנה, שאף בן-חמדתה נקטף מארץ-חייה, מיד עלה במוחו אסוציאציות - מרוח ה' אשר זה עידן "ישבה בדד - הייתה כאלמנה" -

זו, האלמנה, אשר לאחר מות בן-התשחורת שלה, נותרה בודדה בעולמה, גלמודה, מזכירה באורח מדויק את הגדרת חורבן בית ה' ורוחו.

בליל הגלות רווי התוגה והמועקה, יושב בית מקדשנו כ"אלמנה" היושבת "בדד" -

נהר של דמעות

1.

בכה תבכה בלילה (איכה א, ב) ומעשה בשכנתו של רבן גמליאל שמת בנה והייתה בוכה בלילה. והיה רבן גמליאל שומע קולה ובכה כנגדה, עד שנשרו ריסי עיניו. למחר הכירו בו עבדיו והוציאוה משכונתו (סנהדרין קד, א)

אוזניו של רבן גמליאל כרויות לשמע קול געיה בבכי מר של אישה בליל. הוא נרעש ומיד מחרה אחריה בבכי.

מה פשרה של תגובה זו ומה טיבה? מה עולה במוחו של נשיא ישראל שעה שקול מר מתנגן באוזנו?

2.

לא-מזמן קראנו את הפסיקה הבאה במסגרת לימוד 'הדף היומי' - מחיה הנפשות היומי (כתובות ח, ב):

תנא עשרה כוסות תקנו חכמים בבית האבל... הוסיפו עליהם ארבעה - אחד כנגד חוני העיר, ואחד כנגד פרנסי העיר, ואחד כנגד בית-המקדש

ישאל השואל: מה לבית-האבל, סיפור אָבֶל אישי לאבל הקולקטיבי על בית-המקדש?

3.

תבינו, קוראים יקרים: יללות רבות משמיע עם ישראל ברבות השנים. דברי-ימי מהולים המה בדם ודמע. שק התלאה שלו עמוס לעיפה. בכי זה - מניין נובע? מדוע עדיין לא נמצא מרפא למכתו?

הפנקסו של החנך

דילחות הינוכיות אקטואליות

שוב: אין מספר מסוים של נקודות שיוכל להבטיח לנו שהילד מסוגל. אלו כלים לחשיבה עבורכם, כדי לנסות ולשער האם הילד יעמוד באיסור שתטילו עליו.

בכינוס הורים שנערך לקראת בין הזמנים (פסח תשע"ט) נשאל הגאון רבי מאיר קסלר שליט"א רבה של מודיעין עילית, לגבי בחורים המבקשים לצאת לטיולים לבד, האם להסכים להם, והשיב, ש"אם זה דבר רווח בחברה, אי אפשר לעשות את הבן שלנו יוצא מן הכלל, וצריך להסכים לו, ואף לממן לו את הטיול, אלא שצריך שההורים יהיו מעורבים בזה, לוודא שיש חברה סבירה". מכאן לקחת את ההשאה להגדרה דלעיל: שההורים צריכים לאמוד אם הבן מסוגל לעמוד בכך.

ברצוני להרחיב את הדברים: כאשר אנו מסרבים לילד ואומרים לו "לא", בוודאי שבאותו יום הוא יתאכזב, ואולי אפילו יתבטא בביטויים קשים ("חונקים אותי", "לא נותנים לי כלום" וכד'). זהו דבר טבעי ובריא, שילד לעיתים מתלונן בבית.

השאלה הגדולה היא, כיצד ירגיש הילד בעוד חודש, ובעוד חודשיים ושלש. אם לאחר יומיים הוא ישכח מצערו וימשיך להיות ילד שמח ומאושר - אפשר בהחלט להגיד לו כעת "לא", ולשמור על העקרונות הראשוניים של הבית. אך אם אנו משערים שהוא 'יסחוב' את תחושת המחנק והקיפוח לאורך זמן, ויצא ממורמר ומנותק רגשית מן ההורים, וכל שכן אם ידוע לנו שכבר עכשיו הוא מלא במרמור מתמשך - עדיף להגיד לו "כן". כי אין לו כלים אמיתיים להתמודד עם האיסור שתטילו עליו.

הדרך השלישית

עד עכשיו דיברנו על "כן" ועל "לא". כעת נצא מהקופסא, ונכיר סוג חדש של תגובה, שיכול להתאים בחלק מהמקרים, בפרט אם המקום המדובר אינו גרוע במיוחד: (1) אנו מציגים בפני הילד את הקו של הבית. (2) מביעים ציפיה ותקווה שהוא יציית. (3) אולם משאירים למעשה את הבחירה לו ולמצפנו. ומה תהיה התוצאה: בחלק מהמקרים - הילד יחליט לנסוע למרות זאת. ובחלק מהמקרים - הוא יחליט לציית לדרך של ההורים.

נמחיש את הדברים באמצעות מעשה שהיה: מעשה בבת סמינר שביקשה מהוריה רשות לנסוע עם חברות להחלקה על קרח במקום שאינו נפרד לגברים ונשים. לא היה זה מקום של פריצות והוללות, אבל מכל מקום לא היתה בו הפרדה, באופן שאינו תואם לגדרי הצניעות.

ההורים השיבו לה: "הרב שלנו סבור שלא ראוי לנסוע לשם, ולכן אנחנו ממליצים לך לא ללכת. אך מכל מקום את ילדה גדולה, ומה שתחליטי לעשות - נקבל". הבת התלבטה משך שעה ארוכה, כש ה'א' מנסה ללשכנע את ההורים להסכים לנסיעה, ואף שערי דמעות נפתחו... ההורים השיבו שעמדתם לא משתנית, אבל לא מונעים ממנה לפעול לפי בחירתה.

בסופו של דבר, קיבלה הבת החלטה. היא התקשרה לחברותיה, והודיעה להן שהיא לא נוסעת עמהן כי הוריה מתנגדים, ושייסעו בלעדיה. לאחר מספר דקות, התקשרו אליה החברות ואמרו: "אנחנו לא רוצים שתפסדי, ולכן את תבחרי מקום שיהיה מקובל על הורייך, וניסע כולנו לשם". וכך היה.

להתמודד עם ה"לא" שלכם/ כשהילד בגילאי ההתבגרות הצעירים (בערך עד גיל 16-15)/ כשמצבו הרוחני שלו טוב או סביר, והוא לא מצוי בעיצומו של מרד/ כשמדובר בבנות, שבדרך כלל פחות עצמאיות מבנים/ לא היו הרבה סירובים מצידכם לאחרונה.

תלמודא

חושג תלמודי אחד

מענייני השעה:

"זכר לחורבן":

זכר או אבלות?

בגמרא בבא בתרא (ס, ב): "אמר להן: בני בואו ואומר לכם. שלא להתאבל כל עיקר אי אפשר שכבר נגזרה גזרה. ולהתאבל יותר מדאי אי אפשר, שאין גזרין גזירה על הצבור אא"כ רוב צבור יכולין לעמוד בה דכתיב {מלאכי ג - ט} במארה אתם נארים ואותי אתם קובעים הגוי... אלא כך אמרו חכמים: סד אדם את ביתו בסיד ומשייר בו דבר מועט. וכמה? אמר רב יוסף: אמה על אמה".

בעבר הוכחנו מעל בימה זו ברורות, כי שלל דיני "זכר לחורבן" כמו שיויר אמה על אמה בבית וכדומה, אינם דינים של "זכר" בעלמא, כדוגמת "זכר למקדש" של חרוסת וכדומה, אלא הם בעצם יום אקטיבי של מעשה "אבלות"! שהרי על-זה מגדירה הגמרא "כל המתאבל על ירושלים... ועוד".

השבוע חשבנו כי ייתכן בהחלט שזה הטעם שנהגו להימנע ממנהגים אלו בבית הכנסת ובית המדרש. שכן, במקום זה כידוע אין אבלות. ואילו הרי זה היה סתם עניין של "זכר לחורבן" - מדוע היה מקום בכלל למנוע.

רמז חריף לדבר, חשבנו השתא, יש להביא מגמרא ערוכה נוספת: הגמרא הידועה במסכת ברכות (לא, א) בגמרא שם מסופר שרב אשי עשה סעודת חתונת לבנו וראה שחכמים בדחו ביותר. לקח כוס זכוכית ושברה לפניו. ובתוספות למדו מכאן מנהג שכיום כבר רווח בתפוצות ישראל: "מכאן נהגו לשבר כוס זכוכית בנישואין". ונודע בשערים (כמדומני משמו של הפרי מגדים) כי הדין הזה נובע מעניין "זכר לחורבן". והנה הגמרא מציינת מיד שלאחר שעשה זאת חכמים "התעצבו". ומשמע שאין מדובר כאן רק במעשה זכירה טכני, אלא בסוג של מעשה "אבלות" ועצבות על החורבן.

ואגב שאנו מדברים בעניין זה, כדאי להביא רעיון נאה שחשבנו בהקשר זה באחרונה: הנה, בשום-לב, רבים ממנהגי הזכר לחורבן נאמרו דווקא בהקשר של בית או הקמת בית בישראל. (משייר אדם בסעודה, 'אמה על אמה' וכו') היה מקום ליתן טעם לשרוש עניין זה, שהוא בבחינה של 'מידה כנגד מידה': ביתו של הקב"ה עומד בחורבנו, או היאך נבנה ביתנו שלנו מתוקן ועומד? ונפלא.

המתבגר והטיול המתגר

ערב 'בין-הזמנים': המתבגר שלנו רוצה לצאת לטיול לחקומות שאינם לרוחנו. כיצד נגיב נכון?

הרה"ג רבי יחיאל פליסקין

ראש מכון 'שתולים' לנוער, מח"ס 'עד עלות השחר'

הורים רבים מתלבטים בשאלה, מה לעשות אם ילדיהם המתבגרים או המתבגרות רוצים לנסוע עם חברים לכל מיני מקומות שאינם לרוח ההורים, (כגון: נסיעה לטיול או צימר מרוחק ללא השגחת מבוגרים/ אתרים שיש בהם חוסר צניעות/ וגם: מקומות מחללי שבת, שעפ"י הוראת גדולי ישראל לא ראוי לבקר בהם). אז מה לעשות: להסכים? להתנגד? להגביל? (הבהרה: הנידון כאן הוא על נוער רגיל, שאינו מוגדר כ'נוער מתמודד').

הטיפ הראשון: כיצד להקשיב לבקשה

כשהמתבגר שלנו מבקש, לא כדאי לשלוף לו תשובה מהשוויל בין-רגע וללא חשיבה. ראוי להקשיב לבקשה שלו בישוב הדעת, לגלות הבנה ואמפטיה לצורך שלו לצאת, ולהגיד לו שנחשוב על זה ושנענה לו תשובה בהקדם.

הרווחים: 1. הילד רואה שאתם מבינים אותו, ומרגישים את הצורך שלו, ושאתם מכבדים את הבקשה בכך שתדונו ותבדקו אותה - וזה כבר נותן לו כח להתמודד עם התשובה שתענו בהמשך. 2. אתם מקבלים זמן לחשוב, לעבד נתונים, להתיעץ, ולבא עם תשובה הגיונית ומגובשת.

כיצד תגבשו תשובה נכונה

ככדי לגבש תשובה, עליכם לשאול את עצמכם: 'האם יש לבן/לבת שלי את היכולת להתמודד עם ההגבלה שנטיל עליו'. אין בנמצא כלי מידה מדויקים שיאמדו זאת, אולם נוכל לכתוב כמה נקודות, שככל שיש אצלכם יותר מהנקודות האלו - כך גובר הסיכוי שהוא יוכל להתמודד עם ה"לא".

כשרוב המשפחות בסביבה שלכם לא מאפשרות דבר זה לילדיהם/ אם הרקע המשפחתי המורחב שלכם הוא של בני תורה, ואם הילד שייך למוסד לימודים מכובד - אלו נתונים שמקילים על הילד

אנשי העשה

סיפור יהודי לשלחן שבת

לא עבר זמן רב, ובקשו ממני ליצור סדרת יצירות למוזיאון מגדל דוד ליד שער יפו בירושלים; אחר-כך התקשרו אלי משיבת 'אש התורה' שמול הכותל, ובניתי להם ארון קודש ייחודי וגדול מזכוכית; מעט אחר כך פנו אלי מהנהלת הכותל ובקשו עבודה למנהרות הכותל, וזו 'שרשרת הדורות' המפורסמת שעוד הביאה לי בהמשך המון לקוחות.

"אז חשבתי על מקומות היצירה שלי שהולכים ומתקרבים אל מרכזו הר הבית: מעיר דוד, דרך העיר העתיקה ועד לכותל - ומה תהיה התחנה הבאה שלי? אולי עוד אזכה להיות האמן של בית המקדש..."

החלומות בעז"ה עוד יתגשמו.

(על-פי 'מסע בלב ים' תשפ"ב של תנועת 'בתיא' - עמוד 113)

החלום שהתממש

"... מיני-אז החלטתי שאני רוצה ליצור יצירות של קדושה. בחלומי אף חלמתי שאזכה ליצור בבניין בית-המקדש השלישי שייבנה במהרה בימינו.."

זה קרה בתחילת דרכי באמנות - שח ג'רמי לנגפורד, אמן הזכוכית הנודע. הנציג האישי של נשיא קניה באפריקה של אז, פנה אליי ובקש שאעשה עבורו עבודה בכנסיה הפרטית של הנשיא בכפר הולדתו בקניה. הוא תכנן פרויקט ענק ומרשים, עם הרבה כסף. סכומים אדירים שאי אפשר שלא להתחשב בהם. הייתי במבוכה ולא ידעתי מה להשיב.

"הלכתי להתייעץ עם הרב שלי והוא שלח אותי לרב זילברשטיין כבר-סמכא לשאלות מורכבות כאלו.

"ישבתי מול הרב זילברשטיין, והוא שאל אותי שאלות מדויקות ומעשיות, כדי שהוא יוכל לדעת איזו כנסיה זו ואיזה סוג נוצרים. הוא אמר שיש מקומות בהם אין ספק שאסור, אך לאחר ששמע את הפרטים שמאמרתי לו, חשב ואמר כי ברצונו להתייעץ עם חמיו - הרב אלישיב צוק"ל.

"את התשובה הסופית קיבלתי לאחר כשבוע, וכך אמר לי הרב: 'אם היית רעב ללחם - יש מקום להתיר, אבל לא יאה ליהודי לנצל את כישרונותיו כדי ליצור עבודה מעין זו'. החלטתי שאני מוותר על העבודה הקורצת הזו.

"כשסיפרתי זאת לרב זילברשטיין, הוא אמר לי כי חמיו הצדיק ברך אותי שאם אחליט לא לקחת את העבודה הזו - תשרה ברכה שלו על כל מעשי ידיי. מאז החלטתי שאני רוצה ליצור יצירות של קדושה. בחלומי אף חלמתי שאזכה ליצור בבניין בית-המקדש השלישי שייבנה במהרה בימינו.

"כחודשיים אחר כך ראינו אותי בתוכנית שידור על האמנות שלי, שם נשאלתי: 'ומה השאיפה שלך בסופו של דבר?' שלפתי וענית: 'יש כל-מיני מקומות חשובים בעולם שהייתי רוצה לעשות בהם עבודות, אבל יום אחד עוד ייבנה כאן בית המקדש. הייתי שמח מאוד להיות האמן שם'. ושנינו חייכנו.

מעולם לא חשבתי קודם על משאלה כזו, אולם הקב"ה נתן לי את המתנות הקרובות ביותר לכך:

... אֲפִילוּ בְּכַל הַהֶסְתְּרוֹת - וְאֲפִילוּ
בְּהֶסְתְּרָה שֶׁבְּתוֹךְ הַהֶסְתְּרָה -
בְּיַדַּי גַּם גָּם..

600 - מי יודע???

הודעה משמחת: גיליון חגיגי ומורחב לרגל גיליון ה-600 של 'פרשית השבוע' - ייצא לאור אי"ה כשבוע הבא. היו נכונים!

לתשומת-ליבכם!

מהדורת הדפוס מצומצמת! ניתן לקבל את הגיליון למייל ללא תמורה בשליחת דוא"ל לכתובת: abyisrael@gmail.com

שבת של חזון

מדור
חדש!

ידוע הפירוש מהרה"ק מברדיטשוב זי"ע שבשבת 'חזון' השי"ת מראה לנשמות ישראל 'במחזה' את הגאולה העתידה וביהמ"ק השלישי, ואף-על-גב שאנו - איננו רואים זאת בפועל, אבל נשמותינו רואות.

אבל מאידך, כן אנחנו יכולים לנסות להתבונן קצת כיצד ההרגשה של להיות יהודי של ימות המשיח. מה מתרחש בעמקי-נפשו של יהודי שחי באווירה של 'יום שכולו שבת'.

האמת שאי-אפשר לדעת מה זה לחיות בעולם שבית המקדש קיים ושכינה שורה בעולם בגילוי, ומכל-שכן האור של ימות המשיח שהוא יותר נעלה מבזמן המקדש.

אבל כן נוכל לקבל טעימה מכך אם רק נחשוב על החיים שלנו הפרטיים. הרי אנו יודעים שיש לנו המון פוטנציאל ורצונות עמוקים להתקרב לה'; אבל מי מעכב... - הגלות.

ידוע הפירוש מהרה"ק רבי לוי יצחק מברדיטשוב זי"ע שבשבת 'חזון' השי"ת מראה לנשמות ישראל 'במחזה' את הגאולה העתידה ואת ביהמ"ק השלישי.

ואף-על-גב שאנו - איננו רואים זאת בפועל, אבל בודאי נשמותינו רואות; ולכן בשבת קודש זו אנחנו יכולים לנסות להתבונן קצת כיצד ההרגשה של להיות יהודי בימות המשיח. מה מתרחש במעמקי-נפשו של יהודי שחי באווירה של 'יום שכולו שבת'.

האמת שאין לנו אפשרות להשיג מה זה לחיות בעולם שבית המקדש קיים ושכינה שורה בעולם בגילוי, ומכל-שכן שאין לנו השגה בהאור והחירות של ימות-המשיח שהוא יותר נעלה מבזמן המקדש.

אבל כן נוכל לקבל טעימה מכך אם רק נחשוב על החיים שלנו הפרטיים. הרי אנו יודעים שיש לנו המון פוטנציאל ורצונות עמוקים להתקרב לה'; אבל מי מעכב... - הגלות.

לנשום חיים אחרים

אז עכשיו נתאר לעצמנו שאנחנו קמים בבוקר ולאחר - לא רק ממלמלים 'מודה אני' אלא נשמים את המודעות וההכרה הברורה שעצם החיים על כל חוויותיהם הם מתנה ממלך חי וקיים! ואני מרגיש בשלימות שהשי"ת באמת רוצה אותי ומתענג ממני, ובלי כבידות החומר קמים במרץ ובשמחה, ומלא פינו תהילתו כי "כל השירות עתידות ליבטל - חוץ ממזמור לתודה".

נתאר לעצמנו חיים מרוממים אשר במסגרתם אנחנו לא חוזרים שוב ושוב על טעויות כואבות אשר קיבלנו על עצמנו - בפעם המי-יודע-כמה - לא לעשות,

עד שכמעט ואנחנו מתייאשים מהתשוקה להגיע למצב של "קרבת אלוקים לי טוב". איזה מנוחה והתרוממות הנפש נחוש אז! כי הרי "מל ה' אלוקינו את לבבינו..".

נתאר לעצמנו את התחושה שכאשר נפגוש יהודי ברחוב עם כיפה בצבע אחר מזו שלנו, נתמלא באהבה גדולה וחיבור גדול כלפיו, ולא יהיה הסתר על האמת המופלאה שכולנו בעצם יחידה אחת. ורק נרצה להתחבר וללמוד ממנו עוד גישה איך להתקרב לה' "בית יעקב לנו ונלכה באור ה'".

נתאר לעצמנו מציאות שהגוף שלנו וכל המציאות הגשמית - על כל גווניה וטעמיה - אינם מהווים היסח-הדעת על-ידי קולה התקיף ורב-העוצמה של מציאות החומר שמחריש את קול-דממה-דקה של הנשמה; אלא אדרבה - העולם והגוף הגשמי מגבירים לנו את קולה של הנשמה בגלותם את מעשי ידי בוראם. וכחזון ישעיהו "וְלֹא יִכְנַף עוֹד מוֹרְיָךְ וְהָיָה עֵינֶיךָ רְאוּת אֶת-מוֹרְיָךְ".

כולנו תקווה ותפילה מעומקא דליבא 'ותחזינה עינינו בשובך לציון ברחמים'.
אמן ואמן.

הרב שלום טנגיי

שבת
סלום

לחשוב אחרת,

להרגיש אחרת

מזו שלנו, נתמלא באהבה גדולה וחיבור גדול כלפיו, ולא יהיה הסתר על האמת המופלאה שכולנו בעצם יחידה אחת. ורק נרצה להתחבר וללמוד ממנו עוד גישה איך להתקרב לה' "בית יעקב לנו ונלכה באור ה'".

נתאר לעצמנו מציאות שהגוף שלנו וכל המציאות הגשמית - על כל גווניה וטעמיה - אינם מהווים היסח-הדעת על-ידי קולה התקיף ורב-העוצמה של מציאות החומר שמחריש את קול-דממה-דקה של הנשמה; אלא אדרבה - העולם והגוף הגשמי מגבירים לנו את קולה של הנשמה בגלותם את מעשי ידי בוראם. וכחזון ישעיהו "וְלֹא יִכְנַף עוֹד מוֹרְיָךְ וְהָיָה עֵינֶיךָ רְאוּת אֶת-מוֹרְיָךְ".

כולנו תקווה ותפילה מעומקא דליבא 'ותחזינה עינינו בשובך לציון ברחמים'.
אמן ואמן.

זה מה שקורא בצפת

מהדורה שניה ומרחבת!

דֶרְכוֹ
הספר של בין הזמנים

נופש אמיתי זה לשבת עם הקפה במרפסת הצפתית - אל מול הרי הגליל והגרימק - לנשום מאוור גלילי צח וצלול ולקרוא ספר טוב עם כתיבה ספרותית משובחת וייחודית כמו הספר החינוכי 'דרכו' שכבש את צפת.

אסופה חינוכית עשירה ומקורית, מלווה בלבטים מחיי היום-יום של כולנו ושזורה בזיכרונות אישיים.

למעלה מ-60 מאמרים משובחים וייחודיים מקולמוסו הנבוע והנוגע ללב של הסופר הצפתי הרב אברהם י. פרידמן
על: המועדים מזווית חינוכית, דילמות בימי הישיבה, נוער מתמודד ועוד.

המהדורה מוגבלת! מחיר: 30 ש"ח בלבד!
לפרטים ורכישה (מתקבלות הזמנות מרוכזות למוסדות חינוך!)
abyisrael@gmail.com | 050-4116867